

gov.ua/documents/12584.html; 3. Скакун О.Ф. Теорія та історія держави і права: Підручник / О.Ф. Скакун. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.; 4. Коваль І.Ф. Захист прав у сфері промислової власності: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: монографія / НДІ ІВ НАПрН України. – К. НДІ ІВ НАПрН України, Лазурит-Поліграф, 2011, - 320 с.; 5. Запорожець І.Г. Адміністративно-правові засади управління у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право» / І.Г.Запорожець. – Харків – 2006. – 19 с.; 6. Право інтелектуальної власності: Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О. А. Підпригора, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін.;

За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. -2-ге вид., переробл. та допов. — К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін. Юре», 2004. - 672 с.; 7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X (Редакція від 21.09.2012) // [Електронний ресурс]: Режимдоступу: zakon.rada.gov.ua/go/80731-10; 8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 року № N 674 Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державної служби інтелектуальної власності (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 369 (369-2004-п) від 24.03.2004, N 711, (711-2006-п) від 24.05.2006 N 957 (957-2011-п) від 14.09.2011). // [Електронний ресурс]: Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-п.

Іващенко В.А.

*к.і.н., доц. кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін,
Черкаський національний університет ім. Б.Хмельницького*

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ДОБИ ДИРЕКТОРІЇ УНР (ГРУДЕНЬ 1917 – 1921 РР.)

Економічне процвітання сучасної України неможливо без виваженої і продуманої політики у сфері інтелектуальної власності. Тому здобутий історичний досвід є важливим у вдосконаленні системи правової охорони інтелектуальної власності.

Окремі аспекти досліджуваної нами проблеми знайшли своє наукове відображення у працях українських та зарубіжних науковців [1 – 4, 6, 7]. Однак спеціального дослідження, присвяченого становленню системи охорони промислової власності періоду Директорії УНР, поки що не має. Автор статті ставить за мету висвітлити становлення державної системи правової охорони промислової власності доби Директорії УНР. Об'єктом вивчення є законотворча діяльність урядів УНР часів Директорії, предметом – заходи щодо реформування державної системи охорони промислової власності.

14 грудня 1918 р. Гетьман П. Скоропадський зрікся влади і виїхав за кордон, передавши владні повноваження Голові Кабінету Міністрів С. Гербелью, котрий одразу після прибуття до Києва Директорії передав останній всі урядові справи і Скарбницю Української Держави [1., 321–323]. Відновлена Директорією УНР перебувала у складній зовнішньополітичній ситуації. Уже на початку січня 1919 р. більшовицькі

війська розпочали масований наступ на території України проти сил Директорії, яка в цих умовах надто довго не хотіла розуміти, що РСФФР веде з нею справжню війну, підтриману більшовицькими силами всередині України. Своєю декларацією 26 грудня 1918 р. Директорія відновила закони, що діяли за часів Центральної Ради.

Уряд Директорії, як і за Центральної Ради, складався з міністерств, які поділялися на департаменти та відділи. При Міністерстві торгу і промисловості продовжував діяти, Фабрично-заводський департамент, до складу якого входив відділ винаходів. Вже у перші дні роботи, 20 грудня 1918 р. новопризначений комісар Міністерства торгу і промисловості УНР І. Чопівський видає наказ про звільнення урядовців, прийнятих на службу за Гетьманату (з 29 квітня по 15 грудня 1918 р.). Такі кадрові зміни торкнулися і відділу винаходів проте начальник відділу винаходів Г. Родкевич працював до кінця січня 1919 р. [3, 31]. Незважаючи на люстрацію, постійні переїзди з одного міста в інше, зовнішньополітичні труднощі, до яких згодом додалися і внутрішньополітичні, діяльність департаменту і, зокрема відділу винаходів, не припинялася. Владою проводилися пошуки шляхів удосконалення державної системи охорони промислової

Актуальні проблеми інтелектуальної власності

власності. За Директорії УНР проблемами патентування винаходів, реєстрацією товарних знаків та фабричних зразків з січня 1919 р. почало займатись Міністерство народного господарства, в яке реорганізували Міністерство торгу і промисловості та Міністерство продовольства. Назва відповідного департаменту стала Фабрично-промисловий, а назва відділу лишилася без змін [4, 74].

Враховуючи необхідність реформування системи охорони промислової власності, владою обговорювалася можливість перетворення відділу винаходів в самостійний орган. З цього приводу начальником відділу, інженером Зеноном Горницьким була подана доповідна директоріві Фабрично-заводського департаменту з пропозицією перетворити відділ винаходів у самостійний патентний уряд УНР на зразок західноєвропейських держав” [5, арк. 1]. З. Горницький підкреслював, що для зацікавленості винахідника у патенті певної держави необхідні дві складові: можливість виробництва винаходу в цій державі (наявність фабрик, сировини) та престиж патентної установи, яка надає патентовласнику правові гарантії. Враховуючи, що в період відродження української державності (1917–1920 рр.) у сфері права інтелектуальної власності на сучасних українських землях діяло законодавство колишньої Російської імперії, З. Горницький пропонував внести до нього відповідні зміни, оскільки часу на розробку власного, нового законодавства не було. І першим кроком, на його думку, мало бути перетворення відділу винаходів в окремих Департамент охорони промислової власності. Цей крок з одного боку повинен був підняти престиж УНР в очах промислового світу, оскільки свідчив би про усвідомлення значення винаходів, з іншого боку український патент міг отримати світове визнання [5, 94 – 95].

Також оновленим Міністерством народного господарства було розроблено проект статуту, за яким при відомстві створювалася Техніко-Промислова рада, основним завданням якої стало визначення стратегії і тактики промислового розвитку країни та охорони інтелектуальної власності. До ради, яку очолював міністр, повинні були увійти представники міністерств, фабричних інспекцій, наукових організацій, науково-технічних товариств, директори департаментів міністерства. Також статутом передбачалось створення Комітету по справах охорони промислової власності. Питання про значущі для

держави винаходи мали розглядатись на Раді міністерства під головуванням міністра або його заступників, за обов’язкової участі директорів департаментів та представників зацікавлених у винаходах відомств [4, 74].

Восени 1919 р. внутрішня соціально-економічна та суспільно-політична ситуація для Директорії УНР різко загострилася. Насамперед, скоротилася територія, на яку поширювалася чинність влади Директорії; по-друге, армія УНР зазнавала поразок від Червоної Армії та Збройних сил Півдня Росії; по-третє, 15 листопада 1919 р. за кордон виїхали А. Макаренко та Ф. Швець. Все це засвідчувало, що лідери Директорії практично не контролювали ситуацію. За таких умов не доводиться говорити про виважену державну політику у сфері охорони інтелектуальної власності [6, 358 – 359].

Однак проблеми правової охорони промислової власності не залишаються поза увагою уряду. У доповіді від 2 січня 1921 р. про діяльність фабрично-промислового департаменту у 1920 р. зазначалося, що його діяльність обмежувалася з причини постійної зміни місцезнаходження, браку програми роботи та фахівців (часом, персональний склад обмежувався 1 або 2 особами). Робота розпочалася з переїздом до Вінниці у кінці травня, де займалися, головним чином, питаннями охорони промислової власності. Було вироблено зразки охоронних свідоцтв, проект постанови про мораторій для внесення оплат за привілеї на винаходи та удосконалення, отримані у Російській імперії, проект постанови про продовження дії свідоцтв Російської імперії на товарні знаки, проект постанови про збільшення оплат, які торкаються привілеїв на винаходи, товарні знаки, фабричні зразки та моделі. Згадувалося про роботу стосовно перетворення “Відділу Винаходів” у Патентний уряд, а у разі неможливості цього – у самостійний Департамент охорони промислової власності. Потім уряд переїхав до м. Кам’янець, пізніше до м. Тарнова, де було прийнято рішення про підготовку до реорганізації відділу [6, 97 – 100].

У Статуті Фабрично-промислового департаменту, затвердженого 26 лютого 1921 р., Відділ винаходів перейменованний на Відділ охорони промислової власності. Статут був підписаний З. Горницьким, якого було призначено директором департаменту [6, 101].

Основним завданням департаменту стало відновлення, підтримка та будівництво промисловості як однієї з підвалин незалежності держави.

Таким чином у період перебування при владі Директорії УНР характеризувався прагненням влади налагодити державну систему охорони інтелектуальної власності, однак в умовах постійної війни, втрати територій, фінансових ресурсів, та політичної підтримки – спроби реформування були мало результативними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скоропадський Спогади за ред. Пеленського. – К., 1995.;
2. Жуковський А. Нарис історії України / Жуковський А., Субтельний О. – [ред. Я. Грицак, О. Романів]. – Львів., 1991.
3. Федорчук А.М. На шляху до українського патенту. – К, 2008. – 50 с.;
4. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. – К., 1993.;
5. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, – Ф. 9, – Оп. 1, – Спр. 217.;
6. Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01. / Довгань Галина Василівна. – Львів, 2008. – 222 с.;
7. Яневський Д. Політичні системи України 1917 – 1920 років: спроби творення і причини поразки. – К., 2003.

Корновенко С.В.

д.і.н., професор кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

ПІДХОДИ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ ДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ» ТА «ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

Наука як визначальний атрибут сучасної людської цивілізації – це система знань, що має сталі традиції, нараховує не одне століття історичного розвитку. Водночас це не статична, а динамічна система, що відображає загальні тенденції поступку людської думки. В її структурі, відповідно до потреб життєдіяльності людської цивілізації, постійно формуються нові об'єкти вивчення. Одним із таких відносно «молодих» є інтелектуальна власність. Власне саме поняття «інтелектуальна власність» статусу термінологічно стало у науковому, правовому обігу набуло з другої половини ХХ ст. Хоча явища, процеси соціокультурного життя, на позначення яких воно вживається, відомі та мали місце фактично від початку людської історії та цивілізації. Незважаючи на термінологічну сталість поняття «інтелектуальна власність», у правовій науці воно є об'єктом постійного та тривалого вивчення, осмислення, дискусій. Пов'язано це з багатьма факторами. Одними із таких, на нашу думку, є: багатогранність інтелектуальної власності як соціокультурного явища, що ускладнює однозначність його тлумачення;

відсутність закріплення цього поняття на законодавчому рівні.

Вищенаведене, на наше переконання, з одного боку, свідчить про феноменальну унікальність інтелектуальної власності, яку складно вкласти у «прокрустове ложе» однієї дефініції. З іншого – плюралізм думок стосовно визначення поняття «інтелектуальна власність» призводить до певних науково-теоретичних, практичних непорозумінь, колізій. Зокрема, ускладнюється застосування поняття «інтелектуальна власність» на практиці, під час судових процесів тощо.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній правовій науці неодноразово порушувалися питання доречності/недоречності, доцільності/недоцільності перебування у науковому обігу понять «інтелектуальна власність» та «право інтелектуальної власності». Ця проблема є актуальною, має не лише наукове, а і практичне значення. З огляду на це автор статті ставить за мету розкрити основні підходи сучасної правової науки до її вирішення.

Плюралізм думок науковців щодо сутності поняття «інтелектуальна власність» детерміну-